

Opettaja ja tekijänoikeudet – tekijänoikeusluvut helpottavat opettajan arkea

Tekijänoikeus suojaa luovaa työtä

Tekijänoikeus suojaa luovan työn tulosta. Suojaa saadakseen teoksen tulee olla riittävän itsenäinen ja omaperäinen, eli ylittää ns. teoskynnys. Teoskynnyksen on katsottu ylittyvän, jos kukaan toinen ei samaan työhön ryhtyessään päätyisi samaan lopputulokseen. Tekijänoikeussuoja syntyy automaattisesti heti, kun teos on luotu.

Tekijänoikeuden saa se, joka on tehnyt teoksen. Iällä tai työn laadulla ei ole merkitystä. Myös oppilas voi saada tekijänoikeussuojaa omalle työlleen, kuten piirustuksille tai ainekirjoitukselle. Opettajakin voi saada tekijänoikeussuojaa itse tekemälleen materiaalille. Yksittäinen esityskalvo ei välttämättä ylitä teoskynnystä, mutta kalvosarja kokonaisuutena voi saada suojaa, jos se osoittaa tekijän oman luovan työn tulosta.

Tekijänoikeus on voimassa 70 vuotta tekijän kuolinvuoden päättymisestä. Tekijänoikeuden voimassaoloajan tekijällä on oikeus päättää, millä tavalla hänen teostaan saa käyttää. On kuitenkin hyvä huomata, että tekijänoikeus suojaa teoksen ilmenemismuotoa, ei sisältöä kuten ideaa, juonta tai tietoa. Näitä saa käyttää vapaasti, kunhan

mainitsee lähteen eikä kopioi suoraan toisen teosta.

Tekijänoikeusluvut helpottavat opettajan arkea

Kun käyttää jonkun toisen tekemää materiaalia, esimerkiksi liittää toisen ottaman kuvan omaan esitykseen tai projektityöhön, kopioi artikkelin lisämateriaaliksi tai liittää musiikkia videon taustalle, tarvitaan siihen yleensä lupa. Tällainen lupa voi olla esimerkiksi siteerauslupa, opilaitoksilla oleva Kopioston kopiointilupa tai creative commons –lisenssi (ns. CC-lisenssi). Kun käytetään toisten tekemiä teoksia, tulee teoksen yhteyteen aina merkitä tekijän nimi ja lähde.

Opetushallitus on hankkinut laajat käyttöluvut peruskouluille ja lukioille painettujen julkaisujen, kuvien ja verkkomateriaalien kopiointiin ja käyttöön sekä televisio-ohjelmien tallentamiseen ja esittämiseen opetuksessa. Opettajalla ja oppilailla on laajat mahdollisuudet hyödyntää kuva- ja teksti- ja av-aineistoja opetuksessa. Oppilaitosten kopiointiluvalla opettaja tai oppilas voi muun muassa liittää kuvia ja tekstiä osaksi omaa materiaaliaan tai projektityötä sekä jakaa oppilaille monenlaista lisämateriaalia.

Opettaja ja tekijänoikeudet .....

Oppilaitosten luvat mahdollistavat

- opetusmateriaalin ja oman materiaalin täydentämisen, elävöittämisen ja personoimisen kopioimalla täydentävää aineistoa kirjoista, lehdistä ja verkosta
- eriyttävän lisämateriaalin kopioimisen kirjoista, lehdistä ja verkosta
- kuvien ja tekstiaineistojen liittämisen oppilaiden projektitöihin
- kotimaisten ohjelmien esittämisen oppitunnilla Yle Areenasta ja Elävästä arkistosta
- koti- ja ulkomaisten tv-ohjelmien tallentamisen tietyiltä tv-kanavilta ja niiden esittämisen oppitunnilla
- lisämateriaalien jakamisen oppilaille suljetussa oppimisympäristössä tai kurssialustalla
- monimuotoisen etä- ja verkko-opetuksen toteuttamisen
- erilaisten materiaalien kuten lehtiartikkelien, tekstiotteiden ja kuvien käyttämisen käännösten ja muunnelmien harjoittelussa oppitunnilla

Kopiointiluvalla opettaja ja oppilas saavat

- valokopioida yhdestä julkaisusta 20 sivua, kuitenkin korkeintaan puolet julkaisusta
- skannata paperilta digitaalisesti yhdestä julkaisusta peruskouluissa 5 sivua, enintään puolet julkaisusta
- tulostaa ja kopioida verkosta enintään 20 tulostettuna A4 kokoa vastaavaa sivua yhdeltä verkkosivustolta
- Kuvia saa kopioida yhdeltä verkkosivustolta korkeintaan 20 kappaletta
- Nuotteja, laulujen sanoituksia ja

nuottijulkaisuja saa kopioida enintään 10 sivua, korkeintaan puolet julkaisusta

- Lupa ei koske työ-, harjoitus- ja vastauskirjojen, näytelmien, musiikin, liikkuvan kuvan, tietokoneohjelmien eikä sellaisten aineistojen kopioimista, joiden käyttöoikeus perustuu omaan lisenssiin tai käyttösopimukseen, esimerkiksi sähköiset oppimateriaalit.

Opetustallennusluvalla opettaja saa

- esittää kotimaisia ohjelmia Yle Areenasta ja Elävästä arkistosta ja
- tallentaa ohjelmia Yle TV1 -, Yle TV2 -, MTV3- sekä Yle Teema & Fem -kanavilta. Tallenteita saa käyttää 2 vuoden ajan tallennuksesta.
- Lupa ei koske elokuvien, ulkomaisten jatkuvajuonisten sarjojen ja mainosten tallentamista eikä esittämistä.

Lisätietoa tekijänoikeuksista ja oppilaitosten käyttöluvista: www.kopiraitti.fi ja www.kopiosto.fi

Oletko jo käynyt Kopiraittilan koulussa?

Kopiraittilan koulu on pelillinen verkkomateriaali tekijänoikeuksien oppimiseen ja opettamiseen. Maksuttomalta verkkosivustolta löytyy jokaiselle luokka- ja kouluasteelle omaa pelillistä ja pedagogista materiaalia.

Testaa omat tekijänoikeustietosi Kopiraittilan koulun opettajankoulutuksen osiossa.

www.kopiraittila.fi

Teksti: Kirsi Salmela, Kopiosto ry